

Милча Мадих

Весна Тирић и други: Тешњар кроз три века, Завод за заштиту споменика културе „Ваљево“, 2008. Ваљево, 230 стр.

Објављивање монографије о старој ваљевској чаршији Тешњар у издању Завода за заштиту споменика културе „Ваљево“ уз финансијску подршку Министарства културе Републике Србије, представља прворазредни догађај у културном животу Ваљева и шире. Вишегодишњи истраживачки рад и напори стручњака Завода да се конзервира, ревитализује и сачува језгро старе чаршије као културно-историјска, етнолошка, архитектонска и урбанистичка целина, преточени су у студиозно урађену и богато опремљену монографију, коју је сачинила група аутора предвођена директором Завода Весном Тирић. Монографија је допуњена и одабраним текстовима путописаца који су оставили писани траг о свом боравку и утисцима о Ваљеву и старој чаршији Тешњар, као и записима и сећањима локалних историографа и публициста.

Монографија је компонована из више тематских целина, које текстуално и фотографијом или цртежом представљају Тешњар у прошлости и садашњем времену, са променама које су настајале током њеног вишевековног трајања. Уводни текстови Весне Тирић, Милоја Николића и Владимира Кривошејева, представљају

сажету слику прошлости Тешњара, коју својим прилозима допуњују текстови: архитеката, грађевинаца, етнолога, историчара, путописаца, публициста и стручњака других профила.

Посебну тематску целину монографије чине одабрани текстови публицисте Владимира Ђурђевића насловљени „Битка за Тешњар“, који хронолошки, написима у дневној штампи, прати све значајне активности настале од 1964. године, везане за заштиту старог језгра града, које је под ударом надирућих друштвених промена, било озбиљно изложено нестајању. Одабрани текстови објављивани, у дневном листу „Политика“, сведоче о мукотрпном настојању дела стручне и шире јавности да се избори за очување старе чаршије али супротстављеним снагама које су заговарале потпуно нова урбанистичка решења на овој локацији.

Правној заштити Тешњара посвећен је текст Весне Тирић, у којем је студиозно са становишта струке елаборирано питање правне заштите, као темеља свеукупних даљих активности на техничкој заштити. Наводећи све релевантне прописе који регулишу материју заштите непокретних споменика културе и одлука Републичког завода за заштиту спомени-

ка културе и локалних власти, ауторка њихову примену у пракси суочава са низом ограничења и тешкоћа, од својинских односа над објектима заштите, потребама и реалним могућностима власника у примени прописаних мера и Завода за заштиту споменика културе „Ваљево“. Наредним текстом „У сусрет новом плану детаљне регулације“, заокружен је корпус стручних разматрања ове у много чему јединствене амбијенталне целине од посебног културног и историјског значаја, са јасном аргументацијом у прилог неопходности њене конзервације и ревитализације и трајног очувања културно – историјске вредности које у себи носи. Без јасних развојних планова заснованих на савременим потребама житеља Тешњара и града као целине, нестварива је континуирана, трајна и успешна активност на заштити ове амбијенталне целине, закључак је ауторке Весне Ћирић.

У наредном блоку изабраних текстова из књиге Љубисава Андрића „Ваљево од постања“, презентовани су одабрани записи путописаца, историчара, књижевника и публициста о Ваљеву и Тешњару у прошлости. Аутори ових записа оставили су своје опсервације о Ваљеву у различитим раздобљима од 16. до краја 20. века, што читаоцу пружа представу о изгледу и променама које прате град и његову стару чаршију кроз векове. Серија одабраних чланака преузетих из локалних гласила, чији су аутори новинари савременици, допуњују релефну слику у старе чаршије прошлости, насталим променама, значајним личностима, породицама, за-

натлијама и трговцима, сачуваним здањима и стању у којем се налазе данас и њиховој садашњој намени.

У поглављу „Тешњар на филму“ дати су подаци о филмовима снимљеним у старој чаршији, као ретко сачуваном амбијенту погодном за снимање кадрова чија се радња одвија у 19. и првој половини 20. века. Привлачност ове амбијенталне целине заокупља све већу пажњу синеаста, што јој прибавља још једну значајну улогу у културном животу града и много ширу афирмацију.

Поглавље „Тешњар, људи и догађаји из пера хроничара“ нуди читаоцу прегршт текстова Радована Драшковића и Борислава Боре Вујића, ваљевских историографа, наших савременика, који својим казивањима оживљавају представу о житељима Тешњара, знаменитим личностима и занимљивим догађајима из прошлости старе чаршије.

У последњем поглављу насловљеном „Тешњар – техничка документација“ приређивач монографије је приказао сликом и текстом, све значајне објекте који су под заштитом, дајући упоредно изглед и стање пре и после конзерваторско – рестаураторских захвата. Уз прилоге скица амбијенталне целине са свим објектима, према категоризацији, посебно означеним и анализом постојећег стања са споменичким статусом и валоризацијом објеката, укупна представа о просторној целини „Тешњар“ оставља упечатљив и снажан дојам и учвршћује опредељење о неопходности континуираних активности на заштити, рестаурацији и очувању старе чаршије Ваљева за будућа поколења.